

N:o 9.

Af herr **J. Mankell**, om *progressiv arfsskatt*.

För den händelse det af Kongl. Maj:t vid innevarande urtima riksdag framlagda förslaget till landförsvarets förstärkande och dermed sammanhängande afskrifning af grundskatter och indelningsverk skulle antagas, har herr statsrådet och chefen för finansdepartementet enligt protokollet öfver finansärenden den 14 oktober beräknat, att de nya statsinkomster, som derigenom under den närmaste framtiden skulle blifva nödvändiga, komme att uppgå till omkring 10,400,000 kronor, hvaribland 3,696,000 för betäckande af de ökade militära kostnaderna och 6,700,000 för ersättande af de afskrifna beloppen.

Dessa ökade belopp skulle enligt samma beräkning böra utgå på följande tider:

År.	Militära kostnader. Kronor.		Afskrifnings- belopp. Kronor.
1893.....	779,000		1,065,300.
1894.....	1,547,000	ungefär	939,116.
1895.....	390,000		— —
1896.....	474,000	„	939,116.
1897.....	500,000	„	— —
1898.....	— —	„	939,117.
1899.....	— —		— —
1900.....	— —	„	939,117.
1901.....	— —		— —
1902.....	— —	„	939,117.
1903.....	— —		— —
1904.....	— —	„	939,117.
	3,690,000		6,700,000.

Enligt herr finansministerns uppfattning borde medlen till afskrifningen anskaffas genom

höjd jordbruksfastighetsbevilning	kronor	660,000: —
särskild fastighetsskatt	„	1,830,000: —
särskild inkomstskatt	„	2,520,000: —
arfsskatt	„	700,000: —
ökad stämpelskatt	„	500,000: —
skogsmedel	„	490,000: —
	kronor	6,700,000: —

Hvad beträffar anskaffandet af medlen till militärutgifterna, har herr finansministern blott antydtt, att det bör ske i främsta rummet genom åtagandet af en maltskatt, som beräknats gifva 3,000,000, och genom ökning af statsverkets andel i riksbankens vinst; samt dernäst genom höjning af den nyligen sänkta kaffetullen och af tobakstullen, således förnämligast genom förbrukningsskatter.

Till betäckande af de ökade statsutgifterna för år 1893 har herr finansministern retroaktivt föreslagit anlitaandet af den höjda jordbruksbevilningen jemte ett öfverskott af statsverkets inkomster från år 1890.

Men detta är äfven det enda bestämda förslag från Kongl. Maj:ts sida, som nu föreligger till afgörande. Ty i öfrigt förekomma inga sådana förslag till antagande af vissa skattebelopp eller skattelagar, utan hela den så kallade finansplanen utgöres blott af herr finansministerns enskilda och tillfälliga uppfattning — afvikande dessutom från hans vid föregående riksdag yttrade — om hvad som i framtiden möjligen skulle kunna göras. Ingen säkerhet förefinnes således, att han ens sjelf i framtiden skall vidblifva dessa åsichter, långt mindre regeringen, äfven om den nu skulle hysa samma uppfattning. Slutligen saknas helt och hållet garanti för att Riksdagen, och särdeles dess Första Kammare med dess meningsfränder inom den Andra, skall godkänna och vidblifva samma uppfattning.

Här är således fråga om att å ena sidan åtaga sig en ny, viss börda på 10,400,000 kronor, under det man å andra sidan sväfvar i ovisshet om sättet och möjligheten att bära densamma. I synnerhet är man osäker om den fordran verkligen skall uppfyllas, som allt högljuddare gör sig gällande och äfven i någon mån af regeringen tyckes gillas, nemligen att den nya skattebördan bör rättas efter förmågan att bära den.

Om äfven må erkännas att sådant delvis måste vara en följd af våra grundlagars beskaffenhet, som ej medgifver en Riksdag att binda

framtida riksdagar vid vissa bevillningar, så synes mig dock åtminstone så mycket vid denna riksdag kunna och böra göras, att densamma fattade bestämda beslut om vissa skattelagar, som i framtiden kunde tillämpas, eller åtminstone i skrifvelse tillkännagaf för regeringen sitt godkännande af dess åsikter och anhölle om deras förverkligande genom vid följande riksdagar framlagda förslag.

Min åsigt är således, att denna Riksdag, för händelse den godkänner herr finansministerns uppfattning i afseende på de skattelagar, der den ej för närvarande tror sig kunna fatta beslut eller der regeringen ej framlagt bestämdt förslag (såsom t. ex. i fråga om den förhöjda jordbruksfastighetsbevillningen), bör ingå till Kongl. Maj:t med anhållan om utarbetande och framläggande af förslag till de skatteförändringar, som af herr finansministern blifvit antydda. Och synes mig detta böra i främsta rummet gälla:

förslaget till särskild fastighetsskatt,

förslaget till särskild inkomstskatt,

förslaget till ökad stämpelskatt,

hvilka gälla de afskrifna beloppens ersättande, och hvarom jag särskildt vill framlägga motioner.

Betraktar man den ofvan framställda tabellen om den tid och den ordning, i hvilken de nya skattebeloppen skulle vara erforderliga, så finner man, att i främsta rummet de nya militärutgifterna böra betäckas under närmaste fem år, men att afskrifningens ersättning försiggår under tolf år, således ej så snart i så vidsträckt mån kräfver de därför afsedda medlen.

Till militärutgifternas betäckande är vidare, näst öfverskottet från år 1890, i främsta rummet afsedd den ifrågasatta *maltskatten*, hvilken således främst af alla de nya skatterna torde komma att utgå, då redan under 1894 års statsreglering för nyssnämnda ändamål erfordras öfver 1½ million, som vid 1893 års riksdag måste beviljas. Och sedermera hota andra förbrukningsskatter.

Enligt min åsigt borde inga vidare förbrukningsskatter ifrågakomma, såsom afgjortt stridande mot grundsatsen att lämpa skatten efter förmågan. Jemte de personliga skatterna, utgöra de redan förut hufvudbeståndsdelen af de sammanlagda skatterna till staten, kommunen och enskilde samt hafva nyligen i väsentlig mån blifvit ökade genom nya eller höjda tullar. Deras minskande eller afskaffande och ersättande

genom lämpligare och rättvisare skatteformer borde i och för sig vara ett viktigt statsändamål. Långt mindre borde nya sådana kunna ifrågakomma.

För min del måste jag således påyrka, att ingen maltskatt blir medgifven. Men när jag det gör, anser jag mig äfven förpligtad att angifva de andra skatteällor, genom hvilka densamma skulle kunna ersättas. Och finner jag desamma böra vara:

dels progressiv arfsskatt, om hvilken här nedan framlägges förslag, dels värnsskatt å de från krigstjensten befriade, om hvilken i särskild motion förslag väckes, hvilka skatteällor, jemte den af herr finansministern ifrågasatta delen af bankovinsten, torde vara tillräckliga att fylla behovet.

Herr finansministern har visserligen ifrågasatt, att till afskrifningens ersättande en arfsskatt skulle kunna anlitas, hvilken borde utgå enligt ungefärligen samma grunder, som den år 1883 af Kongl. Maj:t föreslagna, och hvilken då antogs komma att inbringa omkring 700,000 kronor, hvilket belopp likväl genom sedermera vidtagna förändringar i lagstiftningen rörande stämpelskatten numera ansetts icke obetydligt skola blifvit ökad.

För min del anser jag likvisst, att den höjda arfsskatten, såsom lättast åvägabragt, hellre bör utgå till betäckande af de närmast trängande militärutgifterna, äfvensom i progressiv skala, hvarigenom den komme att lemna ett ännu högre belopp, än det ofvan antagna. I så fall skulle det för afskrifningens ersättande felande beloppet kunna fyllas genom den ökade inkomstskattens progressivitet, hvarom särskildt förslag skall väckas.

Vid sist förflutna riksdag föreslogs såsom medel att anskaffa statsinkomster till betäckande af de ökade utgifterna för försvaret och till ersättande af de statsinkomster, som skulle gå förlorade genom grundskatternas och roteringsbördans afskrifning, om det då af Kongl. Maj:t framlagda förslaget till försvarets stärkande antoges, bland annat af herr *H. Claëson* i Första Kammaren ökandet af *arfsskatten* eller stämpelafgiften vid bouppteckningar o. s. v., till högre belopp dels för aflägsnare släktingar, dels för större penningebelopp.

Och anförde den ärade motionären såsom skäl härför, att det måste kännas lätt att för allmänt bästa afstå något litet af hvad man eger, då man, utan all egen möda, erhållit en förmögenhet, som är frukten af

andras arbete, och i all synnerhet om den sålunda vunna förmögenheten är långt utöfver hvad man kunde behöfva och kommer genom arf från personer, af hvilka man ej haft något att påräkna.

Då jag till alla delar gillar dessa åsigter, ber jag att, till vinnande af ofvan antydda ändamål, få upptaga denna motion såsom min och härmedelst förnya densamma. Och såsom skäl för dess lämplighet ber jag att få ytterligare anföras, att knappast något tillfälle torde förefinnas, då förmögenheter, som eljest kunna döljas, lättare kunna upptäckas, än just vid bouppteckningen af dödsbo.

Visserligen invändes under diskussionen i Första Kammaren vid sistlidne riksdag mot arfsskatten, att man, liksom i afseende på den progressiva bevillningen, för händelse af dödsfall kunde dölja förmögenheten genom gåfvor med varm hand eller genom fingerade gåfvobref o. s. v., äfvensom att en person, som arbetat i hop en förmögenhet, kunde låta fördela densamma mellan sig och sina barn, i hvilket fall förmögenheten komme att skatta för mindre, än om densamma vore samlad ensamt hos fadren. Med anledning häraf genmälde dock af motionären, att mot denna fara ett godt korrektiv finnes deri, att menniskan icke visste, huru lång lifstid vore henne beskärd, och att hon icke gerna gåfve ifrån sig sin egendom, medan hon lefde, åtminstone icke till andra än sina barn, och att de fleste på dödsbädden icke torde hafva lust, äfven om de dertill egde förmåga, att låta sin sista handling vara en affär, som ginge ut på att lura staten. Härtill torde äfven såsom ett afgörande skäl kunna läggas, att, enligt hvad af de fleste numera erkännes, ett ökad anlitande af arfsskatten eller af bevillningen, särdeles om den blefve progressiv, med sig ovilkorligen måste föra beedigad sjelfdeklaration, hvilken blott af menedaren skulle kunna kränkas.

Med anledning af nyssnämnda motion och af andra förslag till åstadkommande af progressiv bevillning m. m. beslöt bevillningsutskottet föreslå Riksdagen att anhålla, det Kongl. Maj:t, om ökade skatter för försvaret eller annat statsändamål skulle erfordras, täcktes taga i öfvervägande, huruvida progressiv bevillning skulle kunna anlitas eller arfsskatten i vidsträcktare mån än hittills kunna tagas i anspråk. Häremot reserverade sig dock åtskilliga bland Första Kammarens ledamöter så till vida, att de blott ville att skrifvelsen skulle röra arfsskatten. Vid behandlingen i kamrarne godkändes bevillningsutskottets förslag till skrifvelse af Andra Kammaren. Men af Första Kammaren godkändes ej ens dess egna medlemmars reservation, ehuru på skäl, som mera syntes rättade mot den progressiva inkomstskatten, än mot den höjda arfs-

skatten, mot hvars af motionären gjorda formulering ej heller i någondera kammaren någon anmärkning afhördes.

Dessa omständigheter hafva ingifvit mig förhoppning, att, när nu samma förhållanden inträdt och samma behof af rättvist fördelade nya skatter gjort sig gällande, ett upptagande och förnyande af herr Claësons motion ej skall röna allt för stort motstånd, utan må hända af Riksdagen blifva gilladt.

På grund häraf ber jag vördsamt få föreslå, att, för händelse det af Kongl. Maj:t framlagda förslaget till försvarets förstärkande af Riksdagen skulle bifallas, icke det af herr statsrådet och chefen för finansdepartementet ifrågasatta anlitaudet af maltskatt till militärutgifternas betäckande måtte godkännas, utan, bland andra af mig väckta förslag, äfven det ofvan antydda, hvarför jag under nyssnämnda förutsättning får föreslå:

att 8 § i kongl. förordningen angående stämpelafgiften den 5 september 1890, i hvad den angår bouppteckning, erhåller följande ändrade lydelse:

»Bouppteckning skall, då den för inregistrering hos domstol företes, vara försedd med stämpel till nedannämnda belopp:

a) då arflåtaren efterlemnat bröstarfvinge: 50 öre för hvarje fulla 100 kronor af behållningen i boet, om denna ej uppgår till 10,000 kronor;

1 krona för hvarje fulla 100 kronor af behållningen i boet, om denna uppgår till 10,000 kronor, men icke till 100,000 kronor; 2 kronor för hvarje fulla 100 kronor af behållningen i boet, om denna uppgår till 100,000 kronor, men icke till 200,000 kronor; och 3 kronor för hvarje fulla 100 kronor af behållningen i boet, om denna uppgår till 200,000 kronor eller derutöfver;

b) då arflåtaren icke efterlemnat bröstarfvinge:

dubbelt mot hvad här ofvan för hvarje fall sägs.

Befrielse från stämpel eger likväl rum, der behållningen i boet icke uppgår till 1,000 kronor; skolande för bouppteckning, som till underdomstol i stad ingifves, från det belopp, hvartill stämpeln efter nu stadgad beräkningsgrund uppgår, afdragas ett belopp, motsvarande den för bevis om bouppteckningens inlemnande och inregistrering vid domstolen bestämda

lösen, äfven om på grund af gällande författning dylik lösen ej må fordras.

Såsom behållning i boet skall, der make lever efter, anses endast hvad som återstår efter afdrag af den efterlevandes giftorätt, hvilken, ehvad den utgör mer eller mindre, bör beräknas till hälften af behållningen.»

Enär i följd af den nu föreslagna förhöjning i arfsskatten stämpelafgiften understundom kan komma att utgå med vida högre belopp än hittills, böra anskaffas beläggningsstämplar å 1,000 kronor och 5,000 kronor, vid hvilket förhållande sådana å 500 kronor deremot torde kunna utan olägenhet undvaras, hvadan jag vördsamt hemställer, att åt 19 § i ofvanberörda kongl. förordning gifves följande lydelse:

»Stämplor skola vara att tillgå af följande slag nemligen:

a) helarksstämplor å 50 öre samt 1, 1.25, 1.50, 2 och 3 kronor; samt

b) enkla och dubbla beläggningsstämplor å 10, 15, 20, 25, 30, 40, 50, 60 och 75 öre samt 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 15, 20, 25, 50, 75, 100, 200, 1,000 och 5,000 kronor.»

För händelse Riksdagen ej skulle anse sig böra godkänna detta förslag, såsom det föreligger, ber jag alternativt få föreslå, att den måtte besluta en skrivelse, att Kongl. Maj:t, om möjligt till nästkommande Riksdag, täcktes låta utarbета och framlägga ett förslag till progressiv arfskatt på ungefärligen samma grunder, som här äro angifna.

Om remiss till vederbörligt utskott anhålles.

Stockholm den 24 oktober 1892.

J. Mankell.